

Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου

Οι εξαιρετικοί καιροί απαιτούν εξαιρετικές απαντήσεις

Σύνοψη συστάσεων προς την Πολιτεία για τις επιπτώσεις της πανδημίας και των μέτρων για την αντιμετώπισή της στα δικαιώματα του ανθρώπου

Μάιος 2021

Η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ) είναι το ανεξάρτητο συμβουλευτικό όργανο της ελληνικής Πολιτείας και ο Εθνικός Θεσμός σε θέματα προστασίας Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Έχει συσταθεί με βάση τους κανόνες των Ηνωμένων Εθνών, τις «Αρχές των Παρισίων και διέπεται από τον Ν 4780/2021. Σε αυτήν μετέχουν πρόσωπα οριζόμενα από σαράντα δύο φορείς (ανεξάρτητες Αρχές, πανεπιστημιακές σχολές νομικών και πολιτικών επιστημών, συνδικαλιστικές οργανώσεις, ΜΚΟ, πολιτικά κόμματα και υπουργεία).

Σύνοψη συστάσεων προς την Πολιτεία για τις επιπτώσεις της πανδημίας και των μέτρων για την αντιμετώπισή της στα δικαιώματα του ανθρώπου.

Οι εξαιρετικοί καιροί απαιτούν εξαιρετικές απαντήσεις*

Η πανδημία προκάλεσε μια πρωτόγνωρη υγειονομική, οικονομική, κοινωνική και ανθρωπιστική κρίση σε παγκόσμιο επίπεδο, επιδεινώνοντας τις ήδη υπάρχουσες συστημικές ανισότητες, τις διακρίσεις και την περιθωριοποίηση και πλήττοντας δυσανάλογα τις πλέον ευάλωτες κοινωνικές ομάδες. Η νόσος COVID-19 δημιουργεί ένα φαύλο κύκλο, όπου τα υψηλά επίπεδα ανισοτήτων και διακρίσεων τροφοδοτούν τη διάδοση του ιού, η οποία με τη σειρά της διαιωνίζει και επιτείνει τις ήδη υπάρχουσες σημαντικές ανισότητες, σε βάρος εκείνων των ομάδων που πλήττονται περισσότερο.

Ενόψει της άνευ προηγουμένου αυτής κρίσης, η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ), ο Εθνικός Θεσμός για την προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στην Ελλάδα, σε όλη τη διάρκεια της πανδημίας, συνεδριάζε – και συνεχίζει να συνεδριάζει – διαδικτυακά με μεγάλη συχνότητα, με τη συμμετοχή των εμπλεκόμενων στη διαδικασία λήψης αποφάσεων φορέων, ώστε να αντιμετωπίσει με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τις νέες προκλήσεις, να αξιολογήσει τον αντίκτυπο των περιοριστικών μέτρων πολιτικής στα δικαιώματα του ανθρώπου και τις δημοκρατικές αξίες, να παρέχει στην ελληνική Κυβέρνηση τις κατάλληλες συμβουλές σχετικά με την προστασία του πυρήνα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και παράλληλα να ενημερώνει την κοινή γνώμη για τα δικαιώματά της και τους σχετικούς κινδύνους παραβίασής τους εξαιτίας της πανδημίας.

Ταυτόχρονα, η ΕΕΔΑ αισθάνεται την ανάγκη να αναγνωρίσει ότι η πανδημία, παράλληλα με τις προκλήσεις με τις οποίες έφερε αντιμέτωπη την κοινωνία, δημιούργησε ένα πολύ σημαντικό παράθυρο ευκαιρίας για την επιτάχυνση της διαδικασίας ψηφιοποίησης του Κράτους, το οποίο η Χώρα μας εκμεταλλεύτηκε στο μέγιστο δυνατό. Όπως παρατηρεί ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ), η Ελλάδα συγκαταλέγεται μεταξύ των χωρών που αξιοποίησαν παραδειγματικά τη χρήση ψηφιακών μέσων στις προσπάθειες για τον περιορισμό της εξάπλωσης του κορωνοϊού, καθώς προχώρησε άμεσα στην εφαρμογή ψηφιακών μέσων, προκειμένου να περιοριστεί ο κίνδυνος μετάδοσης του ιού.

Ξεκινώντας από την παραδοχή ότι τα δικαιώματα του ανθρώπου θέτουν τον άνθρωπο στο επίκεντρο, η ΕΕΔΑ επιμένει ότι η αποτελεσματικότερη απάντηση στην πανδημία δεν μπορεί παρά να βασίζεται στα δικαιώματα του ανθρώπου. Με γνώμονα την παραδοχή αυτή, ο απώτερος στόχος της παρούσας Έκθεσης Αναφοράς της ΕΕΔΑ είναι να διασφαλίσει την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας των μέτρων που λαμβάνει η Πολιτεία για την αντιμετώπιση της κρίσης που έφερε η νόσος COVID-19. Υπό το πρίσμα αυτό, η παρούσα Έκθεση διαρθρώνεται γύρω από 3 βασικά μηνύματα που πρέπει να εμπεδωθούν προκειμένου η απάντηση στην πανδημία να είναι αποτελεσματική: ο ιός δεν κάνει διακρίσεις (I), ο ιός μας απειλεί, όχι ο άνθρωπος (II) και όταν ανακάμψουμε πρέπει να γίνουμε καλύτεροι από πριν (III).

* Η παρούσα Σύνοψη συστάσεων αποτελεί τη συνοπτική απόδοση του κειμένου με τίτλο «Συστάσεις προς την Πολιτεία για τις επιπτώσεις της πανδημίας και των μέτρων για την αντιμετώπισή της στα δικαιώματα του ανθρώπου. Οι εξαιρετικοί καιροί απαιτούν εξαιρετικές απαντήσεις», το οποίο υιοθετήθηκε από την Ολομέλεια της ΕΕΔΑ στις 19 Μαΐου 2021. Εισηγήτριες: Έλλη Βαρχαλαμά, Β' Αντιπρόεδρος της ΕΕΔΑ (Μέλος ορισθέν από τη ΓΣΕΕ) και Δρ. Ρ. Φράγκου, Συντονίστρια/Επιστημονική Συνεργάτιδα της ΕΕΔΑ. Λήφθηκαν υπόψη οι γραπτές παρατηρήσεις των Η. Γιαννόπουλου, Μέλους της ΕΕΔΑ ορισθέντος από την ΕΛΛΑΝ ΠΑΣΣΕ, Α. Κωνσταντίνου, Μέλους της ΕΕΔΑ ορισθέντος από το ΕΣΠ, Γ. Λυμβαίου, Μέλους της ΕΕΔΑ ορισθέντος από την ΕΣΑμεΑ και Α. Τρίμμη, Μέλους της ΕΕΔΑ ορισθέντος από τις Οικογένειες Ουράνιο Τόξο. Στην έρευνα για την τεκμηρίωση της Έκθεσης σημαντική ήταν η συμβολή της Μ. Κανελλοπούλου, Νομικού/Ασκούμενης στην ΕΕΔΑ.

Πιο συγκεκριμένα, η ΕΕΔΑ μέσα από τα τρία αυτά βασικά μηνύματα-αρχές, καταλήγει σε συγκεκριμένες συστάσεις-προτάσεις:

I. Ο ιός δεν κάνει διακρίσεις

A. Οι δυσανάλογες επιπτώσεις της πανδημίας στις ευάλωτες ομάδες

Με αφετηρία τη διαπίστωση ότι εάν ο ιός επιμένει σε μία κοινότητα παραμένει απειλή για ολόκληρο τον πληθυσμό και, επομένως, οι πρακτικές που εισάγουν διακρίσεις θέτουν σε κίνδυνο το σύνολο της κοινωνίας, η ΕΕΔΑ εστιάζει στην ανάγκη αντιμετώπισης των δυσανάλογων επιπτώσεων της πανδημίας και των μέτρων που λήφθηκαν στις ευάλωτες ομάδες, μεταξύ των οποίων οι Ρομά, οι πρόσφυγες, οι αιτούντες άσυλο και οι μετανάστες, οι κρατούμενοι, τα άτομα με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις και τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα.

Συστάσεις:

Γενικές

- Λήψη κατάλληλων μέτρων για την αντιμετώπιση των διαφορετικών επιπτώσεων της πανδημίας COVID-19 στις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες σε σχέση, ιδίως, με την πρόσβαση στην ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, τις συνθήκες απασχόλησης και την πρόσβαση στην εκπαίδευση.
- Διασφάλιση ισότιμης πρόσβασης σε μέτρα οικονομικής στήριξης που λαμβάνονται στο πλαίσιο της πανδημίας COVID-19, χωρίς διακρίσεις.
- Διασφάλιση της συμμετοχής όλων των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων στο σχεδιασμό και την εφαρμογή έκτακτων μέτρων για την αντιμετώπιση της πανδημίας, με στόχο τη συμπερίληψή τους στη λήψη αποφάσεων.
- Διασφάλιση της συλλογής, λεπτομερούς ανάλυσης και δημοσιοποίησης στατιστικών στοιχείων και δεδομένων σχετικά με τον αντίκτυπο της πανδημίας, ιδίως στις πιο ευάλωτες ομάδες.

Ρομά

- Λήψη κατάλληλων μέτρων για την αντιμετώπιση των δυσανάλογων επιπτώσεων της πανδημίας στους πληθυσμούς Ρομά, λαμβανομένων υπόψη των παγιωμένων προβλημάτων που αυτοί αντιμετωπίζουν, όπως η πρόσβαση στην υγεία, σε υδροδότηση, ηλεκτροδότηση, αποκομιδή απορριμμάτων, καθώς επίσης και του γεγονότος ότι διαβούν σε πολυσύχναστες περιοχές με περιορισμένη πρόσβαση σε βασικά αγαθά και υπηρεσίες. Πιο συγκεκριμένα, κρίνονται αναγκαία, μεταξύ άλλων, τα ακόλουθα μέτρα: πρόσβαση σε καθαρό πόσιμο νερό, που θα είναι επαρκές για την κάλυψη όλων των υδρευτικών αναγκών του πληθυσμού, υγιεινός τρόπος διάθεσης λυμάτων και παροχή εγκαταστάσεων ρεύματος, με σύνδεση στη ΔΕΔΗΕ ή παροχή γεννητριών για να λυθεί έστω προσωρινά το ζήτημα της τηλεκπαίδευσης και της ψύξης τροφίμων και φαρμάκων.
- Λήψη κατάλληλων μέτρων για τη διασφάλιση της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης των Ρομά, συμπεριλαμβανομένων όσων δεν διαθέτουν υγειονομική ασφάλιση ή νομιμοποιητικά έγγραφα. Αναμένεται ότι θα συνεισφέρει προς το σκοπό αυτή η σύσταση κλιμακίων γιατρών που θα επισκέπτονται τους καταυλισμούς Ρομά για εξετάσεις, για να διαπιστωθεί άμεσα αν υπάρχουν κρούσματα, ώστε να απομονώνονται και να ακολουθηθούν οι ιατρικές οδηγίες, σε συνεργασία με τα υπάρχοντα κατά τόπους Κέντρα

Κοινότητας Δήμων και Παραρτημάτων Ρομά, με τους διαμεσολαβητές, τα Δημοτικά Ιατρεία, τους τοπικούς συλλόγους και ομοσπονδίες Ελλήνων Ρομά μελών της ΕΛΛΑΝ ΠΑΣΣΕ, καθώς και τους άλλους φορείς της κοινωνίας των πολιτών.

- Λήψη κατάλληλων μέτρων για τη διασφάλιση τους δικαιώματος πρόσβασης στην εκπαίδευση των παιδιών Ρομά, λαμβανομένου υπόψη ότι η έλλειψη πρόσβασης στο Διαδίκτυο ή/και σε υπολογιστή μπορεί να καταστήσουν δυσκολότερη την τηλεεκπαίδευση, διακινδυνεύοντας την αύξηση των ήδη υψηλών ποσοστών εγκατάλειψης των μαθητών Ρομά.
- Διεξαγωγή άμεσης εκστρατείας ενημέρωσης - ευαισθητοποίησης σχετικά με τα μέτρα πρόληψης και μη εξάπλωσης του κορωνοϊού στους καταυλισμούς Ρομά της Χώρας.
- Διεξαγωγή διαρκούς δημόσιου διαλόγου και διαβούλευσης όλων των αρμόδιων πολιτειακών θεσμών, της τοπικής αυτοδιοίκησης, των διαμεσολαβητών, των ομοσπονδιών και των τοπικών συλλόγων Ρομά αλλά και της ίδιας της Ρομά κοινότητας, ώστε να σχεδιάζονται από κοινού και να εφαρμόζονται κατευθείαν στο πεδίο εξειδικευμένες δράσεις που θα φέρουν τα επιδιωκόμενα οφέλη στην ευάλωτη κοινότητα των ελλήνων Ρομά, αλλά και στο σύνολο της ελληνικής κοινωνίας.

Μετανάστες, πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο

- Λήψη κατά προτεραιότητα μέτρων για την άμεση μεταφορά όλων των ευάλωτων ατόμων από τα νησιά σε ασφαλή και κατάλληλη διαμονή στην ηπειρωτική χώρα.
- Εξασφάλιση αποτελεσματικού ελέγχου των όρων παροχής διεθνούς προστασίας στην αντίστοιχη υποδομή και ενίσχυση των ΚΥΤ και των Δομών Φιλοξενίας με διερμηνείς, διαπολιτισμικούς διαμεσολαβητές, Επιτρόπους ασυνόδευτων ανήλικων, κοινωνικούς λειτουργούς και την υποστήριξη της ορθής λειτουργίας όλων των εγκαταστάσεων.
- Εγγύηση του διαφανούς χαρακτήρα της διαδικασίας ασύλου ειδικά για ευάλωτους πρόσφυγες.
- Ενίσχυση των μέτρων για την περαιτέρω αποσυμφόρηση των κέντρων κράτησης.

Κρατούμενοι

- Διασφάλιση της τήρησης των θεμελιωδών δικαιωμάτων των κρατούμενων, του σεβασμού του κράτους δικαίου και των διεθνών και ευρωπαϊκών προτύπων για την προστασία και την προώθηση των δικαιωμάτων του ανθρώπου.
- Λήψη των αναγκαίων μέτρων για την αποσυμφόρηση των σωφρονιστικών ιδρυμάτων σε συνδυασμό με την εξέταση της δυνατότητας εφαρμογής εναλλακτικών της στέρησης της ελευθερίας μέτρων (σε σχέση ιδίως με την προσωρινή κράτηση, την αντικατάσταση και αναστολή εκτέλεσης στερητικών της ελευθερίας ποινών, την πρόωρη αποφυλάκιση κá.).
- Λήψη των αναγκαίων μέτρων για τη βελτίωση των συνθηκών κράτησης (ελάχιστες συνθήκες υγιεινής, παροχή ιατρικών υπηρεσιών, εφοδιασμός με υλικά ατομικής προστασίας κá.).

Άτομα με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις

- Λήψη των αναγκαίων μέτρων για τη διασφάλιση της παροχής εύλογης προσαρμογής σε άτομα με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις, αποφεύγοντας, στην περίπτωση που επιβληθούν μέτρα περιορισμού της ελεύθερης κυκλοφορίας, τις γενικές απαγορεύσεις εξόδου από το σπίτι και την επιβολή προστίμων, και θεσπίζοντας εξαιρέσεις για άτομα με

αναπηρία, ώστε να μπορούν να βγαίνουν έξω, με ταυτόχρονη διασφάλιση ότι τα άτομα που παρέχουν υποστήριξη σε άτομα με αναπηρία εξαιρούνται από τους περιορισμούς παραμονής στο σπίτι προκειμένου να παρέχουν βοήθεια.

- Λήψη των αναγκαίων μέτρων για τη διασφάλιση ότι οι πληροφορίες για τα μέτρα που σχετίζονται με τη νόσο COVID-19 είναι προσβάσιμες σε άτομα με αναπηρία, όπως μεταξύ άλλων, μέσω της ερμηνείας νοηματικής γλώσσας, του υποτιτλισμού και των εύκολων σε ανάγνωση μορφών.
- Λήψη των αναγκαίων μέτρων για τη διασφάλιση της συστηματικής συμμετοχής όλων των ατόμων με αναπηρία μέσω των αντιπροσωπευτικών οργανώσεών τους σε όλες τις αποφάσεις που επηρεάζουν τη ζωή τους.
- Λήψη των αναγκαίων μέτρων για την πραγμάτωση του δικαιώματος στην εκπαίδευση των παιδιών με αναπηρία και/ή ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και γενικότερα τη συμπερίληψη της διάστασης της αναπηρίας στα μέτρα που λαμβάνονται στον τομέα της εκπαίδευσης για την πρόληψη και μη εξάπλωση του κορωνοϊού. Πιο συγκεκριμένα, η ΕΕΔΑ συστήνει την ανάπτυξη προσβάσιμου και προσαρμόσιμου υλικού για μαθητές με αναπηρία για την υποστήριξη της μάθησης εξ αποστάσεως, τη διασφάλιση της πρόσβασης στο διαδίκτυο για μάθηση εξ αποστάσεως και διασφάλιση ότι το λογισμικό είναι προσβάσιμο σε άτομα με αναπηρία, όπως μεταξύ άλλων, μέσω της παροχής βοηθητικών συσκευών και της εύλογης προσαρμογής, καθώς επίσης και την παροχή σαφών οδηγιών σε εκπαιδευτικές και σχολικές αρχές ως προς το πεδίο των υποχρεώσεών τους και την ποικιλία των διαθέσιμων πηγών κατά την παροχή εκπαίδευσης εκτός σχολείου.
- Λήψη των αναγκαίων μέτρων ώστε οι μηχανισμοί καταγγελίας, οι ανοιχτές τηλεφωνικές γραμμές, τα καταφύγια έκτακτης ανάγκης και άλλες μορφές βοήθειας να είναι διαθέσιμα σε άτομα με αναπηρία και να περιλαμβάνουν άτομα με αναπηρία.
- Συλλογή, ανάλυση και δημοσιοποίηση στατιστικών στοιχείων και δεδομένων για την αναπηρία με στόχο τη βελτίωση της παρακολούθησης της κατάστασης στη Χώρα και, ειδικότερα, των επιπτώσεων της πανδημίας ειδικά στα άτομα με αναπηρία.
- Λήψη των αναγκαίων μέτρων για την προστασία των ατόμων με αναπηρία από τη βία, την κακοποίηση, τον αποκλεισμό, τον εξαναγκασμό και την παραμέληση, με έμφαση στην προστασία των γυναικών και των κοριτσιών με αναπηρία από τη βία και την κακοποίηση και τη διατήρηση προσβάσιμων υπηρεσιών υποστήριξης, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που αφορούν τη σεξουαλική και αναπαραγωγική υγεία.

ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα

- Λήψη μέτρων για την αντιμετώπιση των πολλαπλών μορφών διακρίσεων που υφίστανται τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα και την καταπολέμηση του αντίκτυπου της πανδημίας στην απόλαυση των δικαιωμάτων τους, με την ενσωμάτωση των ιδιαίτερων αναγκών και προκλήσεων με τις οποίες έρχονται αντιμέτωπα στις πολιτικές σχεδιασμού, υλοποίησης και αξιολόγησης των μέτρων για το περιορισμό της διασποράς του κορωνοϊού.
- Λήψη μέτρων για την προστασία των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων από τη βία και τις διακρίσεις και τη δίωξη και τιμωρία των δραστών, με ταυτόχρονη διασφάλιση της συνεχούς λειτουργίας των συστημάτων υποστήριξής τους και πρόσβασης στη δικαιοσύνη.
- Συμπερίληψη των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων στη διαδικασία σχεδιασμού, υλοποίησης και αξιολόγησης των μέτρων για την αντιμετώπιση της πανδημίας.

B. Η δίκαιη, οικονομικά προσιτή, έγκαιρη και καθολική πρόσβαση σε εμβόλιο κατά της νόσου COVID-19 ως ανθρώπινο δικαίωμα

Υπό το πρίσμα της απαγόρευσης των διακρίσεων, επισημαίνει την ανάγκη συνέχισης και ενίσχυσης των προσπαθειών για δίκαιη, οικονομικά προσιτή, έγκαιρη και καθολική πρόσβαση σε εμβόλιο κατά της νόσου COVID-19, τεκμηριώνοντας ότι η οικονομικά προσιτή και χωρίς διακρίσεις πρόσβαση στο εμβόλιο συνιστά ανθρώπινο δικαίωμα. Κάτι το οποίο απορρέει από το σύνολο των διεθνών δεσμεύσεων της Χώρας, και ιδίως του Διεθνούς Συμφώνου για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Μορφωτικά Δικαιώματα, ως υποχρέωση των Κρατών μερών να λάβουν όλα τα απαραίτητα μέτρα, στο μέγιστο των διαθέσιμων πόρων τους, προκειμένου να εγγυηθούν τη δίκαιη, οικονομικά προσιτή, έγκαιρη και καθολική πρόσβαση στο εμβόλιο, σε όλα τα άτομα, χωρίς καμία διάκριση.

Αναγνωρίζοντας ότι το εγχείρημα της Πολιτείας να εμβολιάσει τον πληθυσμό κατά της νόσου COVID-19 αποτελεί μια εξαιρετικά δύσκολη άσκηση, στην οποία οι αρμόδιες εθνικές Αρχές αντεπεξέρχονται με ευθύνη και αποτελεσματικότητα, η ΕΕΔΑ υπενθυμίζει ότι η αναγκαία σε πολλές περιπτώσεις προτεραιοποίηση συγκεκριμένων ομάδων πληθυσμού οφείλει να γίνεται με αντικειμενικά, κατάλληλα και διαφανή κριτήρια, τα οποία θα λαμβάνουν υπόψη την ευαλωτότητα των ομάδων αυτών και θα είναι σύμφωνα με τα πρότυπα και τους κανόνες για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Ταυτόχρονα, η ΕΕΔΑ τονίζει την ανάγκη να προωθηθεί ο εμβολιασμός των ομάδων εκείνων του πληθυσμού που είναι πιο εκτεθειμένες και ευάλωτες στον ιό λόγω των υγειονομικών συνθηκών κάτω από τις οποίες διαβιούν, όπως είναι για παράδειγμα οι κρατούμενοι, οι αιτούντες άσυλο, οι πρόσφυγες ή οι μετανάστες που βρίσκονται σε μη ασφαλείς υγειονομικές συνθήκες.

Επιπλέον, η ΕΕΔΑ δράττεται της ευκαιρίας για να επισημάνει ότι η νομοθετικά προβλεφθείσα δυνατότητα υποχρεωτικού εμβολιασμού κατά της νόσου COVID-19, με σκοπό την αποτροπή της διάδοσης της νόσου και την προστασία της δημόσιας υγείας, είναι σύμφωνη με το Σύνταγμα και τονίζει την ανάγκη διασφάλισης από την Πολιτεία των αναγκαίων εχέγγυων για την προστασία των δικαιωμάτων των πολιτών γενικότερα και ιδίως του δικαιώματος προστασίας των προσωπικών δεδομένων των ληπτών/τριών υπηρεσιών υγείας που θα κληθούν να εμβολιαστούν.

Συστάσεις:

- Συνέχιση και ενίσχυση των προσπαθειών για δίκαιη, οικονομικά προσιτή, έγκαιρη και καθολική πρόσβαση σε εμβόλιο κατά της νόσου COVID-19, χωρίς διακρίσεις, ανεξαρτήτως χρώματος, αναπηρίας, ηλικίας, φύλου, σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας φύλου ή χαρακτηριστικών φύλου, εθνικής ή κοινωνικής προέλευσης, συμμετοχής σε εθνική μειονότητα, περιουσίας, γέννησης ή άλλης κατάστασης, σύμφωνα με τα διεθνή και τα ευρωπαϊκά πρότυπα για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου.
- Ενίσχυση των προσπαθειών για προώθηση των εμβολιασμών μέσω αντικειμενικών, κατάλληλων και διαφανών διαδικασιών, τα οποία θα λαμβάνουν υπόψη την ευαλωτότητα των ομάδων που πρέπει να προτεραιοποιηθούν και θα είναι σύμφωνα με τα πρότυπα και τους κανόνες για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου, με στόχο τη διευκόλυνση της ισότιμης πρόσβασης στον εμβολιασμό των πιο ευάλωτων κοινωνικών ομάδων, ιδίως των κρατούμενων και των προσφύγων, αιτούντων άσυλο και μεταναστών.

- Διεξαγωγή άμεσης και στοχευμένης εκστρατείας ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης για την ανάγκη εμβολιασμού ιδίως των πιο ευάλωτων ομάδων, όπως είναι οι Ρομά και τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα, με στόχο την προώθηση της γνώσης και της κατανόησης και την ενίσχυση της εμπιστοσύνης των ατόμων αυτών στις αρμόδιες Αρχές.
- Ειδικά σε ό,τι αφορά σε άτομα χωρίς νομιμοποιητικά έγγραφα, λήψη όλων των αναγκαίων μέτρων προστασίας ώστε να διασφαλίζεται η προσέλευση των ατόμων αυτών στα εμβολιαστικά κέντρα χωρίς φόβο ή κίνδυνο καταγγελίας, κράτησης, απέλασης ή άλλων κυρώσεων εξαιτίας της κατάστασής τους.
- Αποφυγή ρητορικής και ορολογίας που οδηγεί σε στιγματισμό και ενίσχυση στερεοτυπικών αντιλήψεων σε βάρος των πιο ευάλωτων ομάδων, στο βαθμό που τα φαινόμενα αυτά επιτείνουν την περιθωριοποίηση και τον αποκλεισμό των συγκεκριμένων ομάδων.
- Διασφάλιση της ισότιμης πρόσβασης σε έγκυρη πληροφόρηση για την υγεία, τη νόσο COVID-19 και την καταπολέμησή της, σε γλώσσα και μορφή κατανοητή από όλους/όλες χωρίς εξαιρέσεις και λήψη υπόψη των ιδιαίτερων αναγκών των ΑμεΑ, συμπεριλαμβανομένων των ατόμων που αντιμετωπίζουν προβλήματα όρασης ή ακοής, καθώς επίσης και των αναλφάβητων – οργανικά, λειτουργικά ή και ψηφιακά – ή όσων στερούνται πρόσβασης στο διαδίκτυο. Συστήνεται ιδίως η ισότιμη πρόσβαση σε έγκυρη επιστημονική πληροφόρηση σχετικά με την ασφάλεια και την αποτελεσματικότητα των διαφόρων εμβολίων και διοργάνωση δημόσιων εκστρατειών με στόχο την προστασία των πολιτών από ψευδείς, παραπλανητικές ή ψευδο-επιστημονικές πληροφορίες σχετικά με τα εμβόλια, οι οποίες διαδίδονται γρήγορα στο διαδίκτυο και τα κοινωνικά μέσα.

II. Ο ιός μας απειλεί, όχι ο άνθρωπος

Η ΕΕΔΑ επαναλαμβάνει ότι αποτιμάται θετικά το γεγονός ότι η ελληνική Κυβέρνηση δεν κατέφυγε στα πιο δραστικά θεσμικά μέτρα για την αντιμετώπιση της πανδημίας, ενεργοποιώντας πχ το άρθρο 48 του Συντάγματος περί «κατάστασης πολιορκίας» ή τη «ρήτρα παρέκκλισης» του άρθρου 15 της ΕΣΔΑ, αλλά αξιοποίησε τη δυνατότητα της εξαιρετικής νομοθέτησης με τη χρήση του άρθρου 44, παρ. 1, του Συντάγματος για την έκδοση πράξεων νομοθετικού περιεχομένου από την Πρόεδρο της Δημοκρατίας προς αντιμετώπιση «έκτακτης περίπτωσης εξαιρετικά επείγουσας και απρόβλεπτης ανάγκης». Χαιρετίζει, δε, με ιδιαίτερη ικανοποίηση το γεγονός ότι η Βουλή, παρά τις κάποιες αρχικές προτάσεις για πλήρη διακοπή των εργασιών της, συνέχισε το έργο της.

A. Πρόσβαση στη δικαιοσύνη τον καιρό της πανδημίας

Η ΕΕΔΑ επιβεβαιώνει ότι η πανδημία έχει επηρεάσει καθοριστικά τη λειτουργία του συστήματος απονομής δικαιοσύνης σε σημαντικές του εκφάνσεις και σε πολλά επίπεδα, με πολύπλευρες συνέπειες που δεν αφορούν μόνο στα δικαστήρια, αλλά σε όλο το φάσμα της λειτουργίας της δικαιοσύνης. Κυρίως επανέρχεται στην επείγουσα ανάγκη αντιμετώπισης του συστημικού και χρόνιου προβλήματος της καθυστέρησης στην απονομή της δικαιοσύνης, που έχει επισύρει σωρεία καταδικών της Ελλάδας από το ΕΔΔΑ και παραπέμπουμε σε συγκεκριμένες προτάσεις. Ταυτόχρονα, η ΕΕΔΑ αναγνωρίζει ότι η ψηφιοποίηση της Δικαιοσύνης είναι ένα μεγάλο στοίχημα για τη Χώρα μας, χαιρετίζει τις πρωτοβουλίες του Υπουργείου Δικαιοσύνης, σε συνεργασία με το Υπουργείο Ψηφιακής Πολιτικής, για την υλοποίηση της Εθνικής Στρατηγικής για την Ηλεκτρονική Δικαιοσύνη και ενθαρρύνει την αύξηση της χρήσης ψηφιακών εργαλείων σε όλα τα στάδια των δικαστικών διαδικασιών.

Συστάσεις:

- Ενίσχυση των μέτρων για τη διευκόλυνση και την ασφαλή λειτουργία των δικαστηρίων ενόψει της αποκλιμάκωσης των περιορισμών που είχαν επιβληθεί εξαιτίας της πανδημίας, με στοχο την άμεση επαναλειτουργία του δικαστικού συστήματος και την προστασία του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη, της ανθρώπινης αξίας και αξιοπρέπειας.
- Σε περίπτωση λήψης μέτρων έκτακτης ανάγκης, τήρηση των αρχών της νομιμότητας, της ασφάλειας δικαίου και της αναλογικότητας και διαρκής επαναξιολόγηση των μέτρων αυτών. Η ΕΕΔΑ τονίζει ότι όλα τα μέτρα που εισάγονται πρέπει να έχουν καθορισμένη ημερομηνία λήξης και ο δικαστικός τους έλεγχος να είναι εφικτός σε έγκαιρο χρόνο. Θα πρέπει, όπου χρειάζεται, να ζητείται η γνώμη των δικαστικών Αρχών, καθώς επίσης και των εκπροσώπων των επαγγελματικών ενώσεων του κλάδου της δικαιοσύνης σε σχέση με τις ρυθμίσεις έκτακτης ανάγκης.
- Ενόψει της αύξησης του όγκου της δικαστηριακής ύλης, κατανομή των υποθέσεων κατά τρόπο ώστε η ιεράρχηση των υποθέσεων μετά το τέλος των μέτρων έκτακτης ανάγκης να μην δίνει έμφαση στα οικονομικά ζητήματα σχετικά με την προστασία των δικαιωμάτων των ατόμων και να ακολουθεί δίκαια και αντικειμενικά κριτήρια, με ταυτόχρονη ενθάρρυνση της διαμεσολάβησης.
- Λήψη ιδιαίτερης μέριμνας για τις ευάλωτες ομάδες που διατρέχουν ακόμη μεγαλύτερο κίνδυνο παραβίασης των δικαιωμάτων τους, με προτεραιοποίηση των υποθέσεων που αφορούν στις ομάδες αυτές.
- Λήψη των αναγκαίων μέτρων για τη διασφάλιση της υγείας και της ασφάλειας όλων των επαγγελματιών του κλάδου της δικαιοσύνης, καθώς και των πολιτών που απευθύνονται στα δικαστήρια. Ειδικότερα, πρέπει να ληφθούν μέτρα ώστε να τηρείται η αναγκαία φυσική απόσταση εντός των δικαστικών μεγάρων, να είναι διαθέσιμη η τηλεργασία στους επαγγελματίες του κλάδου της δικαιοσύνης, καθώς επίσης και να τους παρασχεθεί ο απαραίτητος ασφαλής εξοπλισμός τεχνολογίας πληροφορικής.
- Σε ό,τι αφορά στη διοίκηση των δικαστηρίων, λήψη των αναγκαίων μέτρων για τη διασφάλιση της λειτουργίας των δικαστηρίων κάτω από αυτές τις εξαιρετικές συνθήκες, ιδίως με ενίσχυση ανθρώπινου δυναμικού και προϋπολογισμού, λαμβανομένων υπόψη του αριθμού των υποθέσεων που δεν ήταν δυνατό να διεκπεραιωθούν και των αναβολών εκδίκασης. Στο πλαίσιο αυτό, πρέπει να οργανωθούν προγράμματα επιμόρφωσης στη Σχολή Δικαστών ειδικά για τη διεύθυνση των δικαστηρίων.
- Διασφάλιση της χρήσης των τεχνολογιών πληροφορικής, ως εναλλακτικού μέσου για τη συνέχιση της λειτουργίας της δικαιοσύνης κατά την περίοδο της πανδημίας, με ταυτόχρονη διασφάλιση της αποτελεσματικής και χωρίς διακρίσεις άσκησης του δικαιώματος πρόσβασης στη δικαιοσύνη, καθώς η χρήση και η προσβασιμότητά τους από όλους τους χρήστες πρέπει να έχει σαφή νομική βάση, διασφάλιση κυβερνοασφάλειας και προστασία των προσωπικών δεδομένων.
- Επιμόρφωση των δικαστικών λειτουργών στις νεοεμφανιζόμενες ανάγκες, όπως στη χρήση τεχνολογιών πληροφορικής, την τηλεργασία, τα νέα είδη υποθέσεων που οφείλονται στη πανδημία κ.ά.

B. Αστυνόμευση τον καιρό της πανδημίας

Με αφετηρία της την αναγνώριση του ρόλου των Αρχών επιβολής του νόμου ως ζωτικής σημασίας για την προστασία της ζωής και της υγείας των πολιτών, η ΕΕΔΑ δέχεται, σε ένα βαθμό, ότι είναι πιθανό σε πολλές περιπτώσεις να είναι αναγκαία η χορήγηση στην

Αστυνομία εκτεταμένων εξουσιών για τον έλεγχο της τήρησης των έκτακτων μέτρων. Ο σοβαρός, δε, αντίκτυπος της πανδημίας στη ζωή των ανθρώπων εντείνει την ανάγκη αυτή. Ταυτόχρονα, η ΕΕΔΑ αναγνωρίζει ότι η Ελληνική Αστυνομία, στην οποία έχει ανατεθεί η επιτήρηση της εφαρμογής αυστηρών περιοριστικών μέτρων, βρίσκεται από την αρχή στην πρώτη γραμμή για την αντιμετώπιση της πανδημίας και κατανοεί τον επαυξημένο ρόλο της σε σχέση με τη διαχείριση του υγειονομικού κινδύνου.

Ωστόσο, σε συνέχεια και των καταγγελιών για χρήση ανατιολόγητης βίας, η ΕΕΔΑ επισημαίνει με έμφαση ότι η πανδημία δεν απαλλάσσει την Αστυνομία από την υποχρέωσή της να χρησιμοποιεί τις διευρυμένες σήμερα εξουσίες της κατά τρόπο απόλυτα συμβατό με τη αποστολή της, που δεν είναι άλλη από το να υπηρετεί και να προστατεύει τον πολίτη, με σεβασμό στις θεμελιώδεις ελευθερίες και τα δικαιώματά του. Η ΕΕΔΑ υπογραμμίζει, στο σημείο αυτό, ότι, όπως έχει αποδειχτεί πλέον, ένα χρόνο μετά το ξέσπασμα της πανδημίας, η καταχρηστική αστυνόμευση και η υπερβολική εξάρτηση από αυστηρά μέτρα καταστολής όχι μόνο οδήγησαν σε σοβαρές παραβιάσεις, αλλά υπονόμευσαν στην πραγματικότητα κάθε προσπάθεια καταπολέμησης του ιού. Ιδιαίτερη έμφαση δίνει η ΕΕΔΑ στη σημασία της σωστής, αρχικής και περιοδικής, εκπαίδευσης και επανεκπαίδευσης των οργάνων των σωμάτων ασφαλείας στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, χαιρετίζοντας με την ευκαιρία αυτή την εξαγγελία του Πρωθυπουργού για συνολική αναβάθμιση των αστυνομικών σπουδών.

Συστάσεις:

- Λήψη των αναγκαίων μέτρων για τη γρήγορη και αποφασιστική διερεύνηση και την ταχεία αξιολόγηση της χρήσης βίας από την Ελληνική Αστυνομία ενώπιον των αρμόδιων πειθαρχικών οργάνων και των ποινικών δικαστηρίων και πρόβλεψη ειδικής διαδικασίας στο πλαίσιο του πειθαρχικού ελέγχου εντός της ΕΛ.ΑΣ. για την ταχύτερη εξέταση καταγγελιών για αυθαιρεσίες με ρατσιστικό κίνητρο.
- Λήψη των αναγκαίων μέτρων για την προστασία των θυμάτων αστυνομικής βίας, καθώς και όσων καταγγέλλουν σχετικά περιστατικά, συμπεριλαμβανομένων και των μαρτύρων.
- Ενίσχυση και κατάλληλη στελέχωση των Τμημάτων Αντιμετώπισης Ρατσιστικής Βίας, διαρκής ενημέρωση όλων των αστυνομικών σχετικά με την υποχρέωση συνδρομής των θυμάτων, παρέμβασης για τη διάσωσή τους και μέριμνας για την ενημέρωσή τους και παραπομπή τους στις κατάλληλες υπηρεσίες, καθώς επίσης και ειδική ενημέρωσή τους ως προς τις υπάρχουσες δομές υποστήριξης των θυμάτων ανά γεωγραφική περιφέρεια και ανά περίπτωση.
- Λήψη των αναγκαίων μέτρων για την υλοποίηση των Προτάσεων του **Πορίσματος** της Άτυπης Επιτροπής που συγκροτήθηκε με απόφαση του Υπουργού Προστασίας του Πολίτη, το Νοέμβριο του 2019, με αντικείμενο την τακτική παρακολούθηση της διαδικασίας υλοποίησης από τα καθ' ύλην αρμόδια όργανα των παρατηρήσεων και των πορισμάτων του Συνηγόρου του Πολίτη σχετικά με τη διοικητική διερεύνηση πειθαρχικών παραπτωμάτων που διαπράττονται από το ένστολο προσωπικό της Ελληνικής Αστυνομίας, υπό την προεδρία του ομότιμου Καθηγητή ΕΚΠΑ, κ. Ν. Κ. Αλιβιζάτου.
- Συστηματική διδασκαλία των δικαιωμάτων του ανθρώπου στις Σχολές και Ακαδημίες της Ελληνικής Αστυνομίας, με ειδική αναφορά σε συγκεκριμένα περιστατικά, για τα οποία η Ελλάδα έχει καταδικαστεί από διεθνείς Οργανισμούς, καθώς επίσης και εισαγωγή της θεματικής της αποτελεσματικής καταπολέμησης εκδηλώσεων ρατσισμού και ξενοφοβίας

στη γενική εκπαίδευση, μετεκπαίδευση και επιμόρφωση των υπηρετούντων στα σώματα ασφαλείας.

- Διεξαγωγή δημόσιου διαλόγου σχετικά με τη δραστική αναθεώρηση του τρόπου οργάνωσης, λειτουργίας και διάταξης της ΕΛ.ΑΣ., στη βάση ενός θεμελιωδώς διαφορετικού μοντέλου αστυνόμευσης, το οποίο θα ανταποκρίνεται στις πραγματικές ανάγκες για ασφάλεια των πολιτών και την εξασφάλιση μιας ειρηνικής καθημερινότητας.

III. Όταν ανακάμψουμε πρέπει να γίνουμε καλύτεροι από πριν

Η ΕΕΔΑ κλείνει την Έκθεσή της με αναφορά – όχι τυχαία – στην αναγκαία «επένδυση» στα κοινωνικά δικαιώματα, επιδιώκοντας να περάσει το μήνυμα της επιστροφής στην «κανονικότητα», κατά τη μετα-πανδημική εποχή, σε μια επόμενη μέρα όπου πράγματι θα γίνουμε καλύτεροι. Πιο συγκεκριμένα, η ΕΕΔΑ, ξεκινώντας από την οικονομική και κοινωνική κρίση στην οποία οδήγησε η πανδημία, εκφράζει την ισχυρή πεποίθηση ότι η ύπαρξη μιας κρίσης δεν θα πρέπει να έχει ως συνέπεια τη μείωση – ή πολύ περισσότερο την κατάργηση – της προστασίας των κοινωνικών δικαιωμάτων. Και επιμένει στην ανάγκη αποτελεσματικής δράσης όχι μόνο για το μετριασμό των δυσμενών επιπτώσεων των μέτρων που λήφθηκαν στα κοινωνικά δικαιώματα, τα οποία έχουν υποτιμηθεί σχεδόν στο σύνολό τους, αλλά κυρίως για τη μετα-πανδημική κοινωνική και οικονομική ανάκαμψη.

A. Δικαίωμα στην πρόσβαση στη υγεία

Επιχειρώντας μια συνοπτική αποτύπωση των σημαντικότερων προκλήσεων που αντιμετώπισε και συνεχίζει να αντιμετωπίζει το δημόσιο σύστημα υγείας στη Χώρα μας τον καιρό της πανδημίας, η ΕΕΔΑ επισημαίνει ότι η πανδημία τελικά ανέδειξε και επέτεινε αδυναμίες και ελλείψεις στον τομέα της υγείας που ήταν χρόνιες και συστημικές και χρήζουν ολοκληρωμένης επιστημονικής προσέγγισης με επίκεντρο τον πολίτη και σεβασμό στα δικαιώματα του ανθρώπου. Παράλληλα, βέβαια, η ΕΕΔΑ οφείλει να αναγνωρίσει ότι, κατά το πρώτο εξάμηνο από το ξέσπασμα της πανδημίας, η Χώρα διαχειρίστηκε αποτελεσματικά την κρίση, σε σύγκριση με άλλες ευρωπαϊκές Χώρες, αποφεύγοντας την ανεξέλεγκτη διασπορά του ιού στο γενικό πληθυσμό.

Συστάσεις:

- Ενίσχυση των μέτρων για τη διασφάλιση του δικαιώματος πρόσβασης στη υγεία όλων χωρίς διακρίσεις, συμπεριλαμβανομένων των πιο ευάλωτων και περιθωριοποιημένων (όπως είναι, μεταξύ άλλων, οι πρόσφυγες, οι αιτούντες άσυλο, οι μετανάστες, οι κρατούμενοι, άτομα με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις, οι Ρομά, οι ψυχικά ασθενείς κοκ), με γνώμονα την αρχή ότι τα συστήματα υγειονομικής περίθαλψης χρήζουν δημιουργίας ανθρωποκεντρικών μοντέλων χωρίς αποκλεισμούς. Η πραγμάτωση του στόχου αυτού προϋποθέτει, αφενός, την αντιμετώπιση προϋπαρχόντων φραγμών στην πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας, αφετέρου, την επένδυση στην πρόληψη, καθώς η τακτική της εκ των υστέρων παρέμβασης, πέρα από τα προφανή ζητήματα ισότιμης υγειονομικής κάλυψης, υποκρύπτει σοβαρούς κινδύνους ανεξέλεγκτης διασποράς της πανδημίας.
- Ενίσχυση των μέτρων για τη διασφάλιση της διάθεσης των μέγιστων διαθέσιμων πόρων για την πλήρη πραγμάτωση του δικαιώματος στην υγεία, με έμφαση στην ανάγκη ενίσχυσης του ΕΣΥ, λόγω της ζωτικής του σημασίας για την αποτελεσματική ανταπόκριση στην πανδημία. Προς το σκοπό αυτό, η ΕΕΔΑ κρίνει απαραίτητη τη σύγκλιση με τους μέσους όρους της ΕΕ στις δημόσιες δαπάνες υγείας, μέσω της αύξησης

της χρηματοδότησης του ΕΣΥ, καθώς επίσης και της πλήρους αξιοποίησης των ενωσιακών πόρων.

- Συλλογή, λεπτομερής ανάλυση και δημοσιοποίηση ανώνυμων αναλυτικών δεδομένων και στατιστικών στοιχείων σχετικά με την πανδημία, κατανομημένων ανά φύλο, ηλικία και αναπηρία, ως αναγκαίο εχέγγυο τήρησης της αρχής της διαφάνειας στην άσκηση πολιτικής, με στόχο, αφενός, την τεκμηρίωση της αναγκαιότητας και αναλογικότητας των περιοριστικών μέτρων που λαμβάνονται για την αντιμετώπιση της πανδημίας, αφετέρου, την ενημέρωση των πολιτικών και τη λήψη της αναγκαίας τους συναίνεσης στα μέτρα προστασίας της δημόσιας υγείας.

B. Δικαίωμα στην εκπαίδευση

Με αφετηρία το αδιαμφισβήτητο γεγονός ότι το δικαίωμα στην εκπαίδευση – όλων των παιδιών – είναι καθεαυτό θεμελιώδες και καταλυτικό για την υλοποίηση των ατομικών και πολιτικών ελευθεριών, καθώς και των οικονομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων και ότι η μη πραγμάτωσή του καθιστά την πρόσβαση σε άλλα δικαιώματα θεωρητική και το άτομο εύλωτο σε παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η ΕΕΔΑ επισύρει την προσοχή των αρμόδιων Αρχών στην επιτακτική ανάγκη διασφάλισης της πλήρους εφαρμογής του δικαιώματος στην εκπαίδευση. Σε περιόδους κρίσης, δε, όπως η πρωτόγνωρη υγειονομική κρίση της πανδημίας που διανύουμε, η προστασία του δικαιώματος στην εκπαίδευση γίνεται ακόμα πιο επιτακτική, ενόψει της ανάγκης καλλιέργειας πολιτών ικανών να συμμετέχουν ενεργά στο κοινωνικό γίγνεσθαι για την υπεράσπιση και την ενδυνάμωση της δημοκρατίας, του κράτους δικαίου και μιας κουλτούρας σεβασμού για τα ανθρώπινα δικαιώματα, αποφεύγοντας τις παγίδες της ριζοσπαστικοποίησης που οδηγούν σε βία και εξτρεμισμό.

Στο πλαίσιο, άλλωστε, αυτό και δυνάμει της αποστολής που της έχει αναθέσει ο έλληνας νομοθέτης σχετικά με την ανάπτυξη πρωτοβουλιών για την καλλιέργεια του σεβασμού των δικαιωμάτων του ανθρώπου στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού συστήματος και την ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης και των ΜΜΕ σε θέματα σεβασμού των δικαιωμάτων του ανθρώπου, η ΕΕΔΑ δράττεται της ευκαιρίας για να υπενθυμίσει τις δικές της πρωτοβουλίες και δράσεις εκπαίδευσης και επιμόρφωσης στα δικαιώματα του ανθρώπου σε πολλά επίπεδα, με σημαντικότερη τη διοργάνωση [Ετήσιων Ανοικτών Σεμιναρίων](#) που καλύπτουν ένα μεγάλο εύρος κρίσιμων θεμάτων που άπτονται των δικαιωμάτων του ανθρώπου.

Η ΕΕΔΑ υπογραμμίζει ότι η Ελλάδα συγκαταλέγεται στις χώρες με την πιο μακρά και αδιάλειπτη περίοδο αναστολής της λειτουργίας των σχολείων, σε συνδυασμό με υποχρεωτική τηλεεκπαίδευση, δίνοντας έμφαση στις δυσμενείς συνέπειες στην εκπαίδευση και την ευημερία των παιδιών, και ιδίως των πιο εύλωτων παιδιών που δεν μπορούν να έχουν πρόσβαση στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση.

Συστάσεις:

- Ενίσχυση των μέτρων για τη διασφάλιση του δικαιώματος πρόσβασης στην εκπαίδευση με βάση το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού. Η ΕΕΔΑ επισημαίνει με έμφαση ότι το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού πρέπει να αποτελεί κεντρικό άξονα για τις αποφάσεις σχετικά με το άνοιγμα των σχολείων, οι οποίες οφείλουν να λάβουν επιπλέον υπόψη τα οφέλη και τους κινδύνους τόσο για την εκπαίδευση όσο και για την υγεία, καθώς και κοινωνικοοικονομικούς παράγοντες.
- Ενίσχυση των μέτρων για την προστασία των παιδιών που ανήκουν στις πιο εύλωτες ομάδες, συμπεριλαμβανομένων των παιδιών Ρομά, των παιδιών με αναπηρία, των

προσφυγόπουλων ή παιδιών αιτούντων άσυλο, των παιδιών που ζουν σε φτώχεια, και των οποίων η ευαλωτότητα έχει επιδεινωθεί περαιτέρω από τις εξαιρετικές συνθήκες που προκαλούνται από την πανδημία. Η ΕΕΔΑ τονίζει ότι οι αρμόδιες Αρχές οφείλουν να σέβονται το δικαίωμα κάθε παιδιού για μη διάκριση στα μέτρα που λαμβάνονται για την αντιμετώπιση της πανδημίας COVID-19 και ιδίως για ισότιμη πρόσβαση στην εκπαίδευση.

- Λήψη των αναγκαίων μέτρων ώστε να διασφαλίζεται ότι η τηλεεκπαίδευση δεν επιδεινώνει τις ήδη υπάρχουσες ανισότητες. Λαμβανομένου υπόψη ότι η τηλεεκπαίδευση, αν και συνιστά δημιουργική εναλλακτική της δια ζώσης διδασκαλίας πρόταση, δημιουργεί επιπλέον προβλήματα σε παιδιά που έχουν περιορισμένη ή καθόλου πρόσβαση στην τεχνολογία ή το Διαδίκτυο ή δεν έχουν επαρκή γονική υποστήριξη, η ΕΕΔΑ θεωρεί αναγκαία το σχεδιασμό και την προώθηση εναλλακτικών λύσεων που θα επιτρέπουν στα παιδιά αυτά να λαμβάνουν καθοδήγηση και υποστήριξη από τους εκπαιδευτικούς.
- Σε ό,τι αφορά ειδικά στην απόλαυση του δικαιώματος στην εκπαίδευση των παιδιών στο ψηφιακό περιβάλλον, η ΕΕΔΑ συντάσσεται πλήρως με το [Γενικό Σχόλιο αριθ. 25 \(2021\)](#) της Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Παιδιού των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Παιδιών σε σχέση με το ψηφιακό περιβάλλον, αναγνωρίζοντας ότι αν δεν επιτευχθεί «ψηφιακή ένταξη» (*digital inclusion*), οι υπάρχουσες ανισότητες μεταξύ των παιδιών είναι πιθανό να αυξηθούν και ενδέχεται να προκύψουν νέες. Αυτό απαιτεί επένδυση στην απαραίτητη τηλεπικοινωνιακή και τεχνολογική υποδομή, προκειμένου να αρθούν τα διαρθρωτικά εμπόδια που εμποδίζουν την πλήρη εφαρμογή του δικαιώματος στην εκπαίδευση. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΕΔΑ συστήνει τη λήψη υπόψη από τις αρμόδιες Αρχές, κατά το σχεδιασμό εκπαιδευτικών πολιτικών και συστημάτων και την προετοιμασία για ενδεχόμενη τηλεεκπαίδευση, των τεσσάρων ακόλουθων αρχών: (α) μη διάκριση, (β) βέλτιστο συμφέρον του παιδιού, (γ) δικαίωμα στη ζωή, επιβίωση και ανάπτυξη και (δ) σεβασμός για τις απόψεις του παιδιού.
- Λήψη των αναγκαίων μέτρων για την καλλιέργεια δημοκρατικής κουλτούρας στο ψηφιακό περιβάλλον. Προς το σκοπό αυτό είναι απαραίτητη η καθοδήγηση σε εκπαιδευτικούς, γονείς και μαθητές για την ασφαλή χρήση του διαδικτύου και την υιοθέτηση συμπεριφοράς για την καταπολέμηση της διαδικτυακής ρητορικής μίσους, των διακρίσεων και του εκφοβισμού.
- Λήψη των αναγκαίων μέτρων για τη συστηματική παροχή υπηρεσιών πρόληψης και ψυχολογικής, κοινωνικής, νομικής στήριξης και προστασίας σε παιδιά που υφίστανται κακοποίηση. Εκστρατείες ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης θα πρέπει να πραγματοποιούνται σε συστηματική βάση και μετά το τέλος της υγειονομικής κρίσης.

Γ. Δικαίωμα στην εργασία

Η ΕΕΔΑ επανέρχεται σε προηγούμενες ομόφωνες Αποφάσεις και Συστάσεις της για να επισημάνει ότι ο σωρευτικός αντίκτυπος των μέτρων λιτότητας στην απόλαυση των εργασιακών δικαιωμάτων, στον οποίο ήρθε να προστεθεί και ο σωρευτικός αντίκτυπος των περιοριστικών μέτρων που λήφθηκαν και λαμβάνονται για την αντιμετώπιση της υγειονομικής κρίσης δεν αποτιμήθηκαν ποτέ.

Βέβαια, αν και δέχεται ότι η έκταση και το βάθος των επιπτώσεων της πανδημικής κρίσης στις εργασιακές σχέσεις και εν γένει στη λειτουργία της οικονομίας ακόμα δεν μπορούν να αποτιμηθούν με ακρίβεια, η ΕΕΔΑ αναγνωρίζει στις ελληνικές αρμόδιες Αρχές ότι επιχείρησαν να αναζητήσουν τρόπους διαχείρισής τους, με στόχο την κατά το δυνατό διασφάλιση της

εργασιακής απασχόλησης κάτω από τις έκτακτες συνθήκες της πανδημίας. Η ένταξη των εργαζόμενων σε καθεστώς αναστολής σύμβασης εργασίας με παράλληλη χορήγηση σε αυτούς αποζημίωσης ειδικού σκοπού και ταυτόχρονη απαγόρευση των απολύσεων σε όσες επιχειρήσεις εντάχθηκαν στο καθεστώς αυτό ήταν ένα από τα βασικότερα μέτρα προστασίας της εργασίας στην Ελλάδα κατά τη διάρκεια της πανδημικής κρίσης. Παράλληλα, ένα επιπρόσθετο μέτρο που εφαρμόστηκε και εξακολουθεί να εφαρμόζεται για την προστασία του δικαιώματος της εργασίας κατά την πανδημία είναι η τηλεργασία, η οποία αποτέλεσε κανόνα για εκατομμύρια εργαζόμενους σε όλο τον κόσμο και θεωρήθηκε μονόδρομος για τη διατήρηση της λειτουργίας πλήθους επιχειρήσεων εξασφαλίζοντας, αφενός, την προστασία της υγείας των εργαζόμενων, αφετέρου, τη βιωσιμότητα της ίδιας της επιχείρησης.

Ωστόσο, στο σημείο αυτό, η ΕΕΔΑ δράττεται της ευκαιρίας να υπενθυμίσει ότι παρά τον προσωρινό και έκτακτο χαρακτήρα του μέτρου της τηλεργασίας, η επί σχεδόν ένα και πλέον έτος αξιοποίησή της ως έναν από τους βασικούς τρόπους παροχής εργασίας, ανέδειξε, αφενός, τη μη προώθηση από την Πολιτεία στο περιεχόμενο των έκτακτων μέτρων του ήδη ισχύοντος προστατευτικού νομοθετικού πλαισίου για την τηλεργασία, αφετέρου, την αύξηση σοβαρών καταχρήσεων εξαιτίας της επιβαλλόμενης διαθεσιμότητας των τηλεεργαζόμενων ως προς κρίσιμους όρους εργασίας. Ταυτόχρονα, η ΕΕΔΑ διαπιστώνει ότι η πανδημία επιδείνωσε το ήδη υπάρχον σοβαρό πρόβλημα της ανεργίας στη Χώρα. Με εντονότερες επιπτώσεις ιδίως στις νεότερες ηλικίες και τις γυναίκες. Ενώ, κλείνοντας επισημαίνει μια ακόμη παράμετρο αναφορικά με τις επιπτώσεις της πανδημίας στο δικαίωμα στην εργασία, κάνοντας ιδιαίτερη μνεία στους αλλοδαπούς εργαζόμενους, οι οποίοι συχνά υπερεκπροσωπούνται σε τομείς που επλήγησαν μάλιστα περισσότερο από την κρίση.

Συστάσεις:

- Αξιολόγηση της κατάστασης εφαρμογής των εργασιακών και κοινωνικοασφαλιστικών δικαιωμάτων πριν την πανδημία και μετά.
- Λήψη των αναγκαίων βραχυπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων μέτρων για τη διασφάλιση της πλήρους απόλαυσης του δικαιώματος στην εργασία. Πιο συγκεκριμένα, βραχυπρόθεσμα και μέχρι την απομάκρυνση των απειλών από την πανδημία, η ΕΕΔΑ θεωρεί αναγκαία την ενίσχυση του προστατευτικού θεσμικού πλαισίου προστασίας των τηλεεργαζόμενων, με ταυτόχρονη αναγνώριση του δικαιώματος των εργαζόμενων στην αποσύνδεση. Μακροπρόθεσμα, η πλήρης απόλαυση του δικαιώματος στην εργασία προϋποθέτει τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης με αξιοπρεπείς συνθήκες εργασίας.
- Λήψη των αναγκαίων μέτρων για τη διασφάλιση της απρόσκοπτης απόλαυσης των δικαιωμάτων που συνδέονται με την εργασία και την κοινωνική ασφάλιση και ασφάλεια και την εφαρμογή των θεμελιωδών συνταγματικών αρχών της αναλογικότητας και της κοινωνικής αλληλεγγύης, ώστε να τηρηθεί η δίκαιη ισορροπία μεταξύ των διαφόρων ενδιαφερομένων συμφερόντων, λαμβανομένων υπόψη, μεταξύ άλλων, και των επιπτώσεων των μέτρων λιτότητας στην Ελλάδα στα κοινωνικά δικαιώματα από τη δεκαετή οικονομική κρίση.
- Συλλογή, λεπτομερής ανάλυση και δημοσιοποίηση ανώνυμων αναλυτικών δεδομένων και στατιστικών στοιχείων σχετικά με την πανδημία, κατανεμημένων ανά φύλο, ηλικία και αναπηρία, ως αναγκαίο εχέγγυο τήρησης της αρχής της διαφάνειας στην άσκηση πολιτικής, με στόχο την τεκμηρίωση της αναγκαιότητας και αναλογικότητας των περιοριστικών μέτρων που λαμβάνονται για την αντιμετώπιση της πανδημίας. Η ανάπτυξη και χρήση συγκεκριμένων δεικτών αποτελεί απαραίτητο χρήσιμο εργαλείο για

την αποτίμηση της κατάστασης και της προόδου που επιτυγχάνεται ως προς την πλήρη απόλαυση του δικαιώματος στην εργασία και των συναφών εργασιακών δικαιωμάτων.

- Λήψη υπόψη, κατά το σχεδιασμό του κανονιστικού πλαισίου και της εθνικής πολιτικής για την υγεία και την ασφάλεια στην εργασία, των κινδύνων που αντιμετωπίζουν οι διαφορετικές ομάδες εργαζόμενων στο πλαίσιο της πανδημικής κρίσης, με στόχο την απρόσκοπτη πρόσβασή τους σε μέτρα ατομικής προστασίας και τη διασφάλιση τόσο της σωματικής όσο και της ψυχικής υγείας και ασφάλειας στο χώρο εργασίας.
- Λήψη των αναγκαίων μέτρων για τη διασφάλιση της ίσης μεταχείρισης των εργαζόμενων, συμπεριλαμβανομένων των αλλοδαπών εργαζόμενων, αναφορικά με τις συνθήκες εργασίας, τα συνδικαλιστικά τους δικαιώματα και τη στέγαση και λήψη συγκεκριμένων μέτρων για την αντιμετώπιση της παραπλανητικής προπαγάνδας και της ξеноφοβίας.
- Ενίσχυση του Σώματος Επιθεώρησης Εργασίας (ΣΕΠΕ), του οποίου ο ρόλος, ειδικά τον καιρό της πανδημίας, είναι κρίσιμος, λαμβανομένου υπόψη ότι το ΣΕΠΕ, εκτός από την εργατική νομοθεσία, ελέγχει και θέματα που σχετίζονται με τη διασφάλιση της υγείας των εργαζόμενων.